

Voor mij representeert zhij het andere,
geruststellende gezicht van de dood

FOTO SOPHIE VAN DER STAP

Skully is een hij/zij/hun

PERSOONLIJK VOORNAAMWOORD

Sinds *Sophie van der Stap*
een schedel heeft als nieuwe
huisgenoot, vraagt ze zich af:
hoe spreek ik die aan? Een nieuw
woord, dat lijkt haar het beste.

Sinds een aantal weken heb ik een nieuwe huisgenoot. Hij/zij/hun is noch vrouw noch man noch transgender. Hij/zij/hun is een schedel, objectief gesproken een ding, een het. Toch vind ik het moeilijk om de schedel als een object te zien en met een onzijdig persoonlijk voornaamwoord te duiden, ik kan immers allerlei persoonlijkjes over de schedel te weten komen – geslacht, naam, leef-tijd, belevenissen.

Al lang voor de hij/zij/hun-kwestie van deze schedel worstelde ik met de plek van persoonlijke voornaamwoorden in onze taal. Ze zijn onvoldoende persoonlijk, vind ik. Ik mis een persoonlijk voornaamwoord dat alleen naar het individu verwijst en alle ruimte laat aan de rest: geslacht, soort (mens of niet-mens), object.

Binnen de taal ontstaan voortdurend nieuwe woorden. Denk aan computer, 5G, hoogwaterbroek, lockdown. Nieuwe generaties genereren nieuwe perspectieven en nieuwe perspectieven vragen om een bepaalde rekbaarheid van de taal. Dit zien we vandaag de dag onder meer terug in het thema: ik-voel-me-vertegenwoordigd-noch-als-een-hij-noch-als-een-zij. Of, volledig in lijn met het individualisme, mag het er alsjeblieft niet toe doen of ik man of vrouw ben, ik ben bovenal Pietje Puk. Ook de schedel op mijn bureau lijkt om een nieuw woord te vragen: een samenvoeging van hij/zij, hem/haar, zijn/haar, hen/hun: zhij, heem, zhijn.

Spelletje bal

De schedel, ik noem heem maar Skully, ligt naast mijn typende vingers op mijn bureau te rusten, kaal geschraapt van alles wat heem differentieerde van anderen. Zhij is door mijn vader in de jaren zeventig opgegraven rondom de Oude Kerk in Amsterdam. Er waren werkzaamheden en er werden graven geruimd. In ruil voor een paar doosjes sigaren uit mijn opa's sigarenzaak in de Nieuwe Hoogstraat mocht mijn vader van de bouwvakkers in de avonden zijn gang gaan.

Als ik vroeger half slapend in de nacht naar de wc liep, stond mij in een hoek van mijn vaders kamer een echt spook op te wachten, in de vorm van een intact skelet. Ieder zijn humor. Mijn zus, toen

nog niet op een leeftijd om te kunnen bevatten wat een schedel was, rolde eens met een buurjongen een van onze vaders schedels over en weer door de woonkamer. Spelletje bal. De tanden vielen eruit.

Alle opgravingen werden vanaf die dag verbannen naar mijn vaders kamer. Mijn vader deed de tanden in een doosje, maar de schedels en skeletten bleven in het zicht. Misschien dat hij in zijn schedels

stille metgezellen van zijn manhaftige avonturen vond. Hij was in ons gezin omringd door louter vrouwen.

Lege oogkassen

Ik verdenk Skully ervan een vrouw te zijn geweest, maar zhij zou zo maar een kleine man kunnen zijn. Wie was de persoon aan wie deze schedel toebehoorde en wanneer leefde zhij? Naar welke naam luisterde zhij en hoeveel jaren heeft zhij

mogen leven? Het enige wat er toe doet, begrijp ik terwijl ik in zhijn lege oogkassen kijk, is of zhij geluk heeft gekend en zhijn tijd zinvol heeft kunnen besteden, door bijvoorbeeld kennis te vergaren en door te geven. Dit zou betekenen dat al die vervelende en banale zaken er voor ons, stervelingen, ook niet echt toe doen: of we succesvolle en zichtbare piefen zouden zijn of stille magazijnwerkers. Of onze levens lang duren of halverwege afgebroken worden.

Maar wat er ook niet toe blijkt te doen, is het opgeloste individuele van Skully. Ik dacht Skully recht te doen door heem een nieuw, eigen persoonlijk voornaamwoord te geven, maar Skully lijkt me juist te zeggen dat het individuele van ons mens-zijn, dan wel van vlees en botten, dan wel van alleen botten, er niet toe doet: door heem een eigen persoonlijk voornaamwoord te geven, hef ik het individuele van wat er van heem nog over is, juist op.

Het is gezellig met Skully. Voor mij representeert zhij het andere, geruststellende gezicht van de dood. Een plek van bevrijding van een perspectief gekleurd door tijdgeest en mens-zijn, een plek van weten voordat wij mensen waren, een plek van verbinding met onze verbeelding, een plek van ontsnapping uit het pakketje vlees en zielenroerselen dat je gegeven is en waar je het maar mee te doen hebt.

Graag leg ik mijn hand op Skully. Zhij heeft zo'n mooi reliëf over zhijn schedel lopen, de aanhechting van de vier schedelvlakken. Het lijkt een beetje op een kaart van een speurtocht, de sleutel naar de oorsprong van alles. Zhij is ook lekker zacht. Ik vraag me af of er nog iets van zhijn innerlijke wereld in zhijn schedel achtergebleven is, een energetisch quantumachtig iets, in een materie die ik niet waarnemen kan. Of zhij is een huls van gedachten die ons allen toebehoren en niet alleen heem. Ik hoop dat onze nog niet kaal geschraapte schedels precies zo'n huls zijn, bewaarders van materie die ons allen toebehoort en verbindt.

Ik kijk naar Skully die het allemaal al lijkt te weten en laat mijn vingers over zhijn mooie reliëf gaan. Liever hebben 'wik' schedels dan familieportretten. Liever zien wik dat we hetzelfde zijn.